

Per FRANCESC GRAU I VIADER

Combatents de disset anys

Èrem a finals d'abril de 1938. A les primeries de mes les tropes franquistes havien reeixit en una gran ofensiva al front d'Aragó. Un cop rompudes les línies, el pànic s'havia apoderat de les tropes republicanes que guarnien el sector i fugien en desbandada deixant el camp lliure a l'enemic. Milers de soldats, desmoralitzats, corrien enrera sense ànim d'entaular batalla, incapaçs de plantar cara, en una retirada que portava totes les traces de convertir-se en definitiva. Es corria el risc que aquell exèrcit dispers no aconseguís reagrupar-se i això hauria significat la caiguda de Catalunya en poder de les tropes feixistes. L'extremada cautela del general Franco, la desmesurada prudència que presidia totes les seves accions, l'obstinada submissió als plans prèviament concebuts i la seva incapacitat d'improvisació, havien fet que les seves tropes es pareessin a les portes de Catalunya quan el nostre exèrcit els les havia deixades obertes de bat a bat. La manca de genialitat del general havia actuat de fre a les forces pròpies, quan les contràries es mostraven ineficaces de posar-los aturador. Seguint el pla previst —la precaució del general Franco aconseguiria que la guerra es perllongués encara un any més— el dia 14 quedaven tallades les comunicacions entre Catalunya i València i es partia en dues la zona republicana.

Les operacions s'encaminaven cap a la banda de València i la calma momentània del front de Catalunya va permetre una

reorganització a fons dels seus efectius. Foren cridats a files nous contingents que passaren a reforçar l'Exèrcit de l'Est al llarg d'un front que anava des del Pirineu, prop d'Andorra, fins al delta de l'Ebre.

Entre les lleves recentment incorporades n'hi havia una, la del 31, que per la poca edat dels seus components i les operacions realment importants a les quals es veié obligada a intervenir, va adquirir una gran celebritat. Potser caldria afegir que fou una celebritat ben trista. Aquella lleva, de la qual jo formava part, fou popularment coneguda pel sobrenom de la quinta del biberón a causa del nostre aspecte de vailets acabats de sortir de l'escola. En molts de nosaltres es pot dir que aquesta circumstància era ben real: havíem deixat les aules per incorporar-nos a l'exèrcit. Encara em sembla veure les mirades commiseratives de la gent que ens contemplava marxar cap al front. Una commiseració que vaig veure repetida als ulls del comandament quan, en rebre'ns, comprovà que aquells adolescents sense pèl a la barba no teníem la més mínima noció del que era un fusell.

Encara avui, després dels molts anys transcorreguts, el record d'aquella lleva desperta un sentiment d'infinita compassió. Una tendresa que no ha aconseguit esborrar el pas del temps, i els seus components —vailets de disset anys amb un fardell ple d'il·lusions que s'anà buidant en cada batalla— han esdevingut gairebé un símbol de la crueltat de la guerra.

El 27 d'abril —data de la nostra incorporació— la situació era angoixosa. El monstre de la guerra reclamava amb urgència més carn de canó amb què nodrir-se i començà per a nosaltres una alternativa degradant: la de matar per tal de sobreviure. I ens hi vàrem trobar enfrontats en unes condicions certament

desfavorables. A falta de la imprescindible instrucció militar, en havíem de refiar de l'atzar; mancats de la primordial experiència, calia que cadascú confiés en la seva bona estrella. Només podia salvar-nos la sort i aquest factor adquirí unes proporcions inusitades. Trista esperança, tanmateix, quan viure o morir depenia de la rapidesa a prémer el gallet de la nostra arma abans no ho fes l'adversari, ajupir-se en el moment precís que petava una bala o deixar-se caure, ben aplanat a terra, uns instants abans que explotés una granada.

Tot això nosaltres ho ignoràvem. No havíem tingut temps d'aprendre-ho quan, abans d'un mes d'haver-nos incorporat, se'ns lliurà un fusell i un morral ple de bombes de mà, el capità cridà: Endavant! i vam llançar-nos a l'atac. L'ofensiva de maig durà només vuit dies i les baixes —entre morts, ferits i desapareguts— assoliren la xifra de vint-i-vuit mil. Una quantitat excessiva, sobretot si tenim en compte els nuls resultats obtinguts. En aquella ofensiva la quinta del biberón sofri el «baptisme de foc» i també de sang. A una tàctica suïcida, atacar en onades compactes d'infanteria contra unes posicions sòlidament fortificades i magníficament defensades, s'hi uní la nostra inexperiència. Atacàvem apilotats, avançàvem em ramat, oferint un blanc claríssim, sense atinar a emparar-nos en la protecció que ens oferien els accidents del terreny, altrament ben escassos en aquells camp de la Sentiu, plans i pelats com el palmell de la mà. I la desfeta fou terrible.

Ens havia tocat defensar un front extremament mogut, d'atacs i contraatacs, d'ofensives i contraofensives contínues, i dos mesos més tard, no refets encara del desastre de l'ofensiva anterior, vam passar l'Ebre en una operació que, amb el temps, hauria de convertir-se en la

batalla més dura, acarnissada i decisiva de totes les que es lliuraren durant la guerra. I si alguna cosa havíem après mentrestant, a l'Ebre no ens servia. Contra aquelles enormes masses d'aviació les bombes de les quals removiën la terra com si fos un cataclisme, contra els centenars de canons que retrunyien escopint metralla, no hi havia protecció possible. Només ens podia salvar la sort, altra vegada, i aquest factor tornà a adquirir unes proporcions gegantines. Els dos exèrcits s'havien entossudat a sostenir una lluita terrible, exterminadora, on cada pam de terreny se cedia al preu elevadíssim de milers de vides. Durant quatre mesos els exèrcits contentents es destrossaren sense pietat. La fetor de carn podrida, de cossos en descomposició, va fer que l'aire esdevingués irrespirable.

Perduda la Batalla de l'Ebre, la causa republicana entrava en uns moments d'extrema gravetat. L'exèrcit que defensava Catalunya havia resultat ferit de mort. El Dr. Negrín intentava la recepta del resistir es vencer que només podia allargar l'agonia. Això no obstant allà quedaven encara uns noiets de disset anys aferrats al fusell, encauats a la trinxera, sacrificant-se inútilment. Tot havia esdevingut innecessari. L'enfilall de sofriments i l'enorme estesa de morts que deixàvem darrera nostre no havia servit per a res. S'havia immolat una generació d'adolescents per una causa perduda. Perduda, ja, abans de franquejar l'Ebre en una nit sense lluna del mes de juliol, perduda abans de sortir de les trinxeres i llançar-nos a camp obert en aquells plans de la Sentiu en una ofensiva suïcida, perduda des de molts abans que uns vailets deixessin els llibres, engrapessin el fusell i marxessin a la guerra incorporats a aquella cèlebre quinta del biberón, de trista memòria.